

DE FIGURANTE

A.B. Yehoshua

De figurante

Uit het Hebreeuws vertaald
door Sylvie Hoyinck

De vertaalster ontving voor deze vertaling een projectsubsidie
van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Oorspronkelijke titel *Nitsevet*
Oorspronkelijke uitgever Hakiboets hameoechad
© 2014 A.B. Yehoshua
© 2017 Nederlandse vertaling Sylvie Hoyinck /
Uitgeverij Wereldbibliotheek
Alle rechten voorbehouden
Omslagontwerp Studio Beck
Omslagbeeld © Getty Images
NUR 302
ISBN 978 90 284 2641 2
www.wereldbibliotheek.nl

Voor Ika, mijn geliefde, mijn partner

I

Om vier uur 's ochtends kwam de mobiel tot leven, en hoewel het de vergeten wekker van gisterenochtend was, zette ze de melancholieke melodie niet uit die op het apparaat was overgezet door de eerste fluitist die wilde dat ze hem zich zou herinneren tijdens haar langdurige bezoek aan Israël. Ook toen de stilte eindelijk weergekeerd was, kroop ze niet weg onder de geblokte wollen deken van haar ouders om de per ongeluk onderbroken slaap opnieuw te vatten, maar beroerde lichtjes de bediening van het elektrische bed zodat ze, nog steeds liggend, de ochtendhemel boven Jeruzalem kon afspeuren op zoek naar de planeet waarnaar zij vernoemd was.

Toen ze klein was had haar vader haar aangeraden die vlak voor zonsopgang of direct na zonsondergang te zoeken, 'Maar ook als het je niet lukt jezelf te vinden,' had hij gezegd, 'dan is het toch belangrijk om zo af en toe omhoog te kijken en tenminste een blik op de maan te werpen die weliswaar kleiner is dan jouw planeet, net zoals jouw broer kleiner is dan jij, maar groter lijkt omdat hij dichterbij staat.'

En inderdaad, tijdens dit bezoek aan Israël – hetzij vanwege het gedwongen nietsdoen, hetzij vanwege het figurantenwerk dat haar soms ook 's avonds bezighield – keek ze regelmatig omhoog naar het uitspannel, dat boven Israël niet achter een wolkendek schuilging zoals in Europa.

In de jaren voor haar vaders dood, toen ze korte bezoekjes placht te brengen aan Israël, logeerde ze liever bij vriendinnen uit haar conservatoriumtijd dan bij haar ouders thuis. Maar in tegenstelling tot wat haar broer Chonni dacht, was het niet omdat ze de nieuwe orthodoxe burenschuwde, die de wijk steeds 'zwarter' maakten.

Juist zij, die Jeruzalem in de afgelopen jaren ontweken had en in het veilige en liberale Europa woonde, kon zich gemakkelijk een respectvol en tolerant samenleven met een minderheid voorstellen, ook al leek die in omvang toe te nemen. In haar jeugd hadden hun burens immers nooit bezwaar gemaakt als ze op sjabbat muziek studeerde.

‘In de Tempel werd ook op feest- en hoogtijdagen harp gespeeld,’ had meneer Pomerants, de knappe chassidische man die op de verdieping boven hen woonde, haar eens verteld. ‘En daarom is het voor godvrezende mensen prettig te weten dat je vast oefent voor als de Messias komt.’

‘Maar zouden ze ook een meisje als ik toestaan in de Tempel te spelen?’ had de jonge muzikante gevraagd terwijl ze rood aanliep.

‘Ook een meisje als jij,’ beaamde de man terwijl hij haar vorschend opnam, ‘en als het een meisje als jij niet toegestaan wordt, dan maken we een charmante jongeman van je.’

Zelfs zo’n onbeduidende herinnering als deze bevestigde haar vertrouwen in de tolerantie van de omgeving hier. In tegenstelling tot haar broer, die bezorgd was om hun moeders welzijn en bang dat de orthodoxen haar belegerden, keek zijzelf geamuseerd, zonder grieven of vooroordelen, als een bereisde toeriste voor wie de wereld zich in al haar vormen mocht tonen, door een folkloristische bril naar hun drukke leven.

Toen ze getrouwd was, had ze een aantal jaren met haar man Oeria in Jeruzalem gewoond. Maar toen ze eenmaal Jeruzalem, en later haar man, verlaten had en alleen af en toe op vrijdagavond op visite kwam, vond ze het prettiger om aan het eind van de avond terug te keren naar het kustgebied. Het was haar steeds zwaarder gevallen, de kameraadschap en intimiteit tussen haar ouders, die met het klimmen der jaren dieper was geworden, te verdragen. Hoewel ze niets zeiden over haar weigering om kinderen op de wereld te zetten en zich daar zelfs mee hadden verzoend, had ze toch het gevoel dat het niet alleen haar, maar ook hun beter uitkwam als ze niet in hun buurt overnachtte; op die manier ontliiep ze de confrontatie met de echtelijke saamhorigheid, die zich uit-

strekte tot in het ouderwetse, smalle, uitgewoonde houten ledikant waarin haar ouders in perfecte harmonie samen wegzakten. Als een van hen schokte vanwege een rare droom of wakker werd van een nieuwe zorg, werd ook de ander meteen wakker en vervolgden ze het gesprek dat ze blijkbaar zelfs in hun slaap met elkaar voerden.

Een keer op een stormachtige nacht was ze blijven logeren in haar kinderkamer en had ze tussen het loeien van de wind en het flitsen van de bliksem haar vader met kleine pasjes van de ene kamer naar de andere zien lopen, zijn hoofd onderdanig gebogen, zijn handen in een boeddhistisch gebaar tegen zijn borst gedrukt.

‘En wat is er nu gaande?’ werd ten slotte gemoedelijk geklaagd vanuit de echtelijke sponde.

‘Door de donder en bliksem ben ik opeens in een Chinees veranderd,’ rechtvaardigde haar vader zich fluisterend terwijl hij voorkomend knikte naar de meute Chinezen die kwamen informeren naar zijn welzijn.

‘Maar Chinezen lopen niet zo...’

‘Wat?’

‘Chinezen lopen niet zo.’

‘Wie loopt dan wel zo?’

‘Japanners, alleen de Japanners.’

‘Dan ben ik een Japanner,’ zei haar vader berustend, verkleinde zijn passen nog verder, schuifelde om het bed heen en maakte een beleefde buiging naar zijn bruid die voor hem lag. ‘Wat kan ik eraan doen, lieveling, de storm heeft me van China naar Japan gevoerd en een Japanner van me gemaakt...’

Vijfenzeventig jaar was de Chinese Japanner toen hij stierf, vief en humoristisch tot op zijn laatste dag. Op een nacht werd zijn vrouw wakker om een idee dat voor het slapengaan in haar was opgekomen verder uit te werken, toen ze met stilte werd beantwoord. In eerste instantie had ze die stilte opgevat als instemming, tot ze argwaan kreeg en probeerde haar man aan te sporen zijn instemming hoorbaar te maken, en terwijl ze hem porde, besepte ze dat haar levensgezel deze aarde zonder zucht of kreun had verlaten.

In de rouwdagen, toen ze zijn dood samen met familie en kennissen beweedde, sprak ze met verwondering maar ook een beetje gegriefd over de stille, onbeleefde manier waarop hij heengegaan was. Aangezien haar man ingenieur was geweest, verantwoordelijk voor de afdeling Water van de gemeente Jeruzalem, grapte ze dat hij stiekem ook geleerd had hoe hij de dood moest construeren en dat hij de bloedtoevoer naar zijn hersens had afgesloten, net zoals hij soms had gedaan met de watertoevoer van de orthodoxen die weigerden hun waterrekening en de heffingen van het zionistische stadsbestuur te betalen. ‘Had hij het geheim van zo’n makkelijke dood ook maar met mij gedeeld,’ beklaagde ze zich bij haar zoon en dochter, ‘dan kon ik jullie de ellende van mijn dood besparen, want ik weet dat dat voor ons allemaal een moeilijke en langdurige aangelegenheid zal zijn.’

‘We zullen het allemaal wel doorstaan,’ beloofde haar zoon opgewekt, ‘op voorwaarde dat je definitief uit Jeruzalem vertrekt. Verkoop het appartement, want door al de orthodoxen wordt het iedere dag minder waard, en kom in een aanleunwoning in Tel Aviv wonen, bij mij in de buurt en vlak bij je kleinkinderen, die inmiddels bang zijn om op sabbat naar Jeruzalem te gaan om je te bezoeken.’

‘Bang? Waarvoor?’

‘Dat een of andere heetgebakerde fanaticus de auto met stenen bekogelt.’

‘Parkeer dan alsjeblieft buiten de wijk en neem de kinderen te voet mee, dat is voor jullie allemaal goed voor je gezondheid. Volgens mij is angst voor de orthodoxen niet nodig.’

‘Het is geen echte angst... Meer een soort walging...’

‘Walging? Waarom walging? Het zijn toch maar eenvoudige mensen... En net als overal heb je er goeie en slechte bij.’

‘Natuurlijk, maar je kunt het verschil niet zien... Ze lijken allemaal op elkaar... En zelfs al waren het allemaal engelen, zij zijn niet de mensen die zich om je bekommeren. Daarom is het goed als zij lekker hier blijven, en jij, nu je alleen bent, bij ons in de buurt komt wonen.’

Zijn zus had er het zwijgen toe gedaan. Niet omdat zijn eis onlogisch was, maar omdat zij niet geloofde dat hun moeder van zins was om Jeruzalem te verlaten, dat ze ermee zou instemmen om afstand te doen van het weliswaar oude, maar comfortabele en ruime appartement waar ze het grootste deel van haar leven in doorgebracht had, om zichzelf op te sluiten in een piepklein aanleunwoninkje, dat bovendien in een stad lag die in haar ogen minder status had.

Maar Chonni liet ook zijn zus niet met rust. Na de dood van hun vader viel de bekommernis om zijn moeder hem nog zwaarder. ‘Als je het land verlaten hebt zodat je ook van de zorg voor je ouders verlost bent,’ wierp hij zijn zwijgende zus voor de voeten, ‘kun je tenminste degene helpen die wel op post is gebleven.’

Maar dat ging haar toch te ver. Ze had Israël niet verlaten om haar verantwoordelijkheden te ontlopen, maar omdat ze simpelweg bij geen enkel orkest werd aangenomen.

‘Je had bij een heleboel orkesten in Israël aangenomen kunnen worden als je niet zo eigenwijs was geweest en een democratischer instrument had gekozen, in plaats van zo’n aristocratisch.’

‘Democratisch?’ lachte ze. ‘Wat is een democratisch instrument?’

‘Fluit, viool, of zelfs trompet.’

‘Trompet? Van dat idee zou je nog spijt krijgen...’

‘Ik heb er nu al spijt van, maar voordat je weer afreist, help me moeder ervan te overtuigen dat ze weggaat uit Jeruzalem. Op die manier kun je tot je laatste snik met een gerust hart in Europa blijven.’

Ondanks de grieven en stekeligheden waren ze op elkaar gesteld en loyaal aan elkaar. En als hij probeerde ten overstaan van de familie de spot met haar te drijven, was ze zeer wel in staat om hem in verlegenheid te brengen met voorvallen uit zijn jeugd – bijvoorbeeld iedereen vertellen hoe ze van de lagere school weggeroepen werd naar de kleuterschool van haar broer, waar hij zulke rare streken had uitgehaald met zijn vriendjes dat ze hem in het toilet moesten opsluiten totdat zijn zus hem kwam halen, die hem dan, de hele weg van de Ha-Neviiemstraat naar hun huis aan de Rasjistraat brullend, naar huis bracht en onderwijl zijn opgewonden gemoed trachtte te kalmeren.

Inmiddels was Chonni zesendertig, had een eigen communicatiebedrijf dat ook documentaires en reclamefilmpjes maakte, was een man die hard werkte en er meestal in slaagde zichzelf en zijn team te onderhouden dankzij nieuwe ideeën. Maar een gemakkelijk leven had hij niet. Zijn vrouw, die hij aanbad, was kunstenaar en had weliswaar een zekere erkenning gekregen in kringen die er wat van afwisten, maar haar werken waren te intellectueel en te verfijnd om er gemakkelijk kopers voor te vinden. Misschien kwam het daardoor dat ze hun drie kinderen met enige bitterheid opvoedde, hetgeen resulteerde in ongehoorzaamheid bij hun oudste zoon en doorlopend gejengel bij de jongste. Dus als Chonni druk op zijn moeder uitoefende om vanuit Jeruzalem naar een aanleunwoning vlak bij zijn huis in Tel Aviv te verhuizen, was dat niet alleen uit economische motieven, maar ook omdat hij (vooral sinds de dood van zijn vader) voortdurend van zichzelf eiste dat hij een trouwe en behulpzame zoon was, en niet wilde dat daardoor zijn toch al moeilijke leven nog gecompliceerder werd.

Ze liet het bed zacht zoemend zakken, stapte er lichtvoetig uit en liep met kleine pasjes – die wat weg hadden van die van haar vader op die stormachtige nacht – naar het grote raam in de logeerkamer om daar door het hekwerk naar de gouden planeet te kijken. Een intellectuele vriend van haar, violist bij het Gelders Orkest, die erachter was gekomen wat haar naam in het Hebreeuws betekende, had haar uitgelegd dat in de mythologie Venus niet alleen vrouwelijk, maar ook satanisch is, zonder dat hij haar uit kon leggen waar dat satanisme uit bestond. Op de lege, vredige straat trok op dat moment een jonge vrouw met een spectaculaire blonde pruik een slaperig kind met zich mee, met zwaaiende blonde slaaplokken onder aan de rand van zijn zwarte dophoed en een rugzakje om. Ze keek het lopende tweetal na totdat ze uit het zicht waren en pas daarna ging ze naar de ‘kinderkamer’, die er momenteel uitzag alsof hij tijdelijk gebruikt werd met haar twee koffers, die wijd openstonden, alsof ze ernaar verlangden terug te keren naar Europa. In de hoek stond een in een oude oliedoek gewikkeld instrument dat Chonni van de zolder had gehaald, zodat ze kon beslissen wat ermee moest. Aan het eind van de lagere school had haar vader haar met de qanoen verrast, die het midden hield tussen een harp en een oed, die hij in een antiekzaakje in Oost-Jeruzalem had gevonden. Hij had zevenentwintig snaren, waarvan er een aantal geknapt en verdwenen waren, en de overige bij de geringste beweging trilden. Bij een van haar eerdere bezoeken aan Israël had ze het zich herinnerd en zelfs overwogen om het mee te nemen naar Arnhem en Europese jongeren te vinden die oude instrumenten wilden leren spelen, maar ze besefte dat het zelfs in zo’n culturele stad als de hare in Nederland, niet ver van de Duitse grens,

twijfelachtig was of ze iemand zou vinden die zich voor zo'n instrument interesseerde.

In het begin van het huidige lange bezoek had ze het spelen erg gemist. En zelfs als ze de snaren van de harp uit haar jeugd zou vernieuwen, zou die nog niet het verlangen naar de rijke klanken van een echte harp kunnen uitdrukken. Een week na haar aankomst in Israël was ze naar een concert van het Jeruzalem Filharmonisch geweest en had ze zich tijdens de pauze aan de harpiste voorgesteld, een jonge vrouw van Russische afkomst, en gevraagd of ze op de harp van het orkest zou mogen studeren als die niet gebruikt werd. 'Ik zal erover nadenken,' had de harpiste gezegd terwijl ze de niet zo jonge, uit Jeruzalem weggetrokken vrouw argwanend bekeek voor het geval die terug wilde komen en het op haar plek voorzien had. 'Geef me je nummer,' voegde ze er op wat verdedigende toon aan toe, 'dan zal ik je bellen.' Zoals te verwachten was, was de argwanende dame nog steeds niet klaar met nadenken, maar intussen was Nogahs verlangen om te spelen wat afgenomen. Over tien weken was het experiment met de aanleuning voorbij en zou ze terugkeren naar de harp die in de kelder van de Nederlandse concertzaal op haar stond te wachten, helemaal klaar voor de repetities van Berlioz' *Symphonie Fantastique*.

In de tussentijd nam ze genoegen met het bespelen van de bediening van het bed, waarvan de melodie huide in een stoffig zwart doosje aan de onderkant. Dat vreemde, rare bed tussen de oude meubels in het Jeruzalemse appartement was sympathiek ontvangen na de dood van haar vader, als een soort troost en genoegdoening voor de eigenaar die de wereld in volmaakte stilte had verlaten. Want alleen na het verscheiden van de eigenaar had het zich hier kunnen vestigen als vervanging van het smalle, uitgewoonde tweepersoonsbed, dit geraffineerde bed, eigenhandig gemaakt door Josef Abadi, een getalenteerde jonge ingenieur die bij de gemeente met haar vader had samengewerkt en die ook na diens pensionering contact met hem gehouden had. Tijdens de *sjiv'a*, de eerste week van zware rouw, hadden Josef Abadi en zijn vrouw de rouwenden iedere ochtend en avond bezocht, hadden kranten en

gerechten meegebracht en hun hulp aangeboden voor allerlei problemen die zich konden voordoen na een plotselinge dood. Maar omdat de familie niets had waarop het gulle aanbod van toepassing was of wat aan de goede zorgen van het echtpaar Abadi kon worden toevertrouwd, had de weduwe bedacht dat ze Josef Abadi kon vragen haar te helpen bij het weghalen van het oude tweepersoonsbed, dat misschien nog van nut kon zijn voor een jong joods of Arabisch stel in Jeruzalem; na de dood van haar man voelde ze de behoefte om de lege ruimte om zich heen in de slaapkamer te vergroten en genoeg te nemen met een eenvoudig eenpersoonsbed. Maar de jonge ingenieur tekende protest aan. Waarom een eenvoudig bed als ze kon genieten van een geraffineerd exemplaar? Een jaar geleden had hij in zijn hobbywerkplaatsje voor zijn bejaarde tante een oud ziekenhuisbed opgeknapt en er een elektromotortje aan toegevoegd waarmee de hendels en pedalen bediend werden, en nu stelde hij voor dat hij voor de weduwe net zo'n bed in elkaar zou zetten. Het was een bed met vele bewegingsmogelijkheden, maar eenvoudig te bedienen. Het kon haast zelfstandig een persoon in bed leggen en hem er zonder problemen weer uit helpen. Een bed dat het hoofdeinde zo ver omhoogbracht als de blik van de eigenaar wenste, en de pijnlijke benen kalmeerde met de juiste hoek.

Omdat niemand in het begin echt beseftte waarover hij het had, werd het genereuze voorstel niet direct van de hand gewezen en aan het eind van de sjiv'a haalden werknemers van de afdeling Water het oude tweepersoonsbed van hun voormalige directeur weg en zetten er een elektrisch bed voor in de plaats. De jonge vriend haastte zich de verbaasde weduwe te leren hoe ze haar leven makkelijker kon maken met een kleine beweging van haar vingers.

'Maar waarom heb je mijn man niet over dit interessante bed verteld?' riep ze enthousiast. 'Dan had je ook zo'n bed voor hem kunnen bouwen en had hij er nog van kunnen genieten vóór zijn dood.'

'Nee,' lachte de ingenieur, 'hij had nooit afstand willen doen van jullie oude tweepersoonsbed.'

‘Dat klopt,’ zei de weduwe blozend als een jong meisje. ‘Je kende hem misschien wel beter dan ik. Hij was niet voor niets dol op je.’

Op triomfantelijke toon wees ze Chonni terecht, die snel ook op het bed wilde gaan liggen om zijn kwaliteiten uit te proberen:

‘Zie je, je hoeft me helemaal niet uit Jeruzalem te verbannen. Zo’n intelligent bed zorgt zelfstandig voor me.’

Maar zijn reactie was snel en beslist: ‘Ook een intelligent bed kan de eenzaamheid niet oplossen dat je er in moeilijke tijden alleen voor staat, maar als het bed ook naar de aanleunwoning verhuist, kan het een nuttige metgezel blijken.’

Gisteren, voordat het licht was, had Nogah op de hoek van de Jesjajahoestraat en Ha-Neviiemstraat staan wachten op het busje. Orthodoxe mannen uit de wijken Ge'uela en Kerem Avraham zwermde geruisloos over de omhooglopende straat richting het centrum van de stad en pasten ervoor op niet in de buurt van de vrouw alleen te komen. Maar aan de overkant van de straat in het bushokje naast wat eens de Edisonbioscoop was geweest, zat bewegingsloos een indrukwekkende, zwaarlijvige figuur wiens gezicht verborgen ging onder de schuin opgezette hoed. Was de man nog wel in leven? vroeg Nogah, voor wie de schrik over het definitieve inslapen van haar vader ongeveer een half jaar geleden nog niet afgenomen was, zich ineens huiverend af. Aarzelend en op haar hoede stak ze de straat over; hoewel het misschien alleen maar een reusachtige orthodoxe man was die even was gestopt om uit te rusten, waagde ze het haar hand uit te steken en de hoed te verschuiven, om recht in de bloeddorlopen blauwe ogen te kijken van een oudere figurant die net als zij op het busje wachtte.

De man was een voormalig rechter die enkele jaren geleden met pensioen was gegaan en dankzij zijn zwaarlijvigheid en lengte een veelgevraagd figurant was. Jarenlang had hij passief op de zetel van justitie gezeten en daarom vermeide hij zich nu in zijn nadagen met nieuwe en vreemde rollen overal in het land. Ondanks zijn grote ervaring in het figurantenwerk had hij geen flauw idee waar, of voor welke rol ze vandaag besteld waren. Producenten waren blijkbaar niet geneigd de figuranten vooraf te laten weten wat het doel was, uit angst dat ze zich op het allerlaatste moment terugtrokken. Reclamefilmpjes, bijvoorbeeld, waren niet bij iedereen

even geliefd. Over het algemeen vonden mensen het prima om deel uit te maken van een verzonden verhaal, ook al is dat onbelangrijk of toevallig, maar waren ze liever geen betekenisloze figuranten in snelle reclames, die soms van twijfelachtig allooï waren en de mensen die eraan meewerkten geen eer aandedden.

‘En u, edelachtbare,’ vroeg Nogah vriendelijk aan de oude figurant, ‘houdt u ook niet van commercials?’

Maar het bleek dat de gewezen rechter er geen been in zag om ook op te treden in commercials voor producten of twijfelachtige zaken. Weliswaar bracht het zijn zoon en zijn dochter in verlegenheid, maar zijn kleinkinderen waren altijd blij hem op het scherm te ontdekken. ‘Ik heb geen vijanden die me erom aan de schandpaal zullen nagelen,’ grinnikte hij, ‘als rechter deelde ik liever boetes uit dan gevangenisstraf.’

Een geel busje stopte naast hen met daarin één passagier, donker van uiterlijk, rond de zestig, die haar schijnbaar herkende, aangezien hij snel naast haar kwam zitten nadat Nogah en de rechter waren ingestapt en licht stotterend, op vriendschappelijke toon tegen haar zei: ‘Goed dat je uit de d..oden bent op..gestaan.’

‘Uit de doden?’

‘Dat wil zeggen, de ge..sneuvelden,’ verklaarde hij zich nader en stelde zich voor als een van de figuranten van de avond van een week eerder, toen de vluchtelingen op het strand aan land kwamen.

‘Echt waar?’ vroeg ze verwonderd. ‘Zat u ook in dat oude schuitje? Hoe komt het dat ik u niet herken? We zijn immers tot drie keer toe komen aanvaren en aan land gegaan.’

‘Nee, ik zat niet bij de vluchtelingen in het schuitje, mij hadden ze op de heuvel neergezet, bij de agenten die op jullie sch..oten. Het kan zijn,’ hij schraapte verlegen zijn keel en zijn stotter werd duidelijker, ‘dat h..et net p..p..precies ik was die je drie keer heeft doodgeschoten, ook al vond ik dat jammer.’

‘Waarom jammer?’

‘Omdat je er ondanks de duisternis en de hobbezakkerige kleding die ze je hadden gegeven, er zelfs van een afstand a..a..aardig en interessant uitzag, en ik hoopte dat de regisseur je helemaal tot

bij ons zou laten klimmen, zodat we j..e van d..d..dichtbij zouden doodschieten.’

‘Welnee,’ verzuchtte ze geamuseerd, ‘de regisseur had helemaal geen geduld met mij en iedere keer dat we opnieuw aan land kwamen, zorgde hij er zo snel mogelijk voor dat ik uitgeschakeld werd, en eiste zelfs dat ik lange tijd zonder enige beweging bleef liggen, op mijn buik en ook een keer op mijn rug, zodat de camera de wreedheid kon vastleggen waarmee jullie ons behandelden.’

Vol genegenheid nam Nogah de figurant op die in een hartelijke lach uitbarstte. Hij had een smal, scherp getekend gezicht, maar zijn blik was fluweelzacht. Zijn onverwachte, haast kinderlijke stotter stak zo af en toe de kop op om dan weer te verdwijnen. Even overwoog ze hem te vertellen dat ze juist genoten had van het langdurige ‘doodliggen’ dat haar opgedrongen was. De sterren hadden stralend aan de lentehemel gestaan en het zachte zand had de warmte van de zon vastgehouden. De schelpjes die in haar gezicht prikten voerden haar terug naar het strand van Tel Aviv, waar ze ’s avonds samen met haar ex-echtgenoot over had geslenterd.

‘Maar wat deden jullie als je ons allemaal had uitgeschakeld?’

‘Dan moesten we ons snel omkleden en werden we boeren die de h..heldin onderdak verschaffen.’

‘Heldin? Hadden we een heldin onder ons?’

‘Natuurlijk, ze zat bij jullie in het schuitje, een vluchteling waarvan het script niet eiste dat ze d..oodging, maar de mogelijkheid bood naar het dorp te ontkomen. Was jullie van tevoren niet uitgelegd wat het verhaal was? Of tenminste waar de scène op het strand over ging?’

‘Misschien wel, maar blijkbaar heb ik het niet meegekregen,’ verontschuldigde ze zich. ‘Het was voor het eerst van mijn leven dat ik figureerde en het was nogal vreemd om me zo te onderwerpen aan de verbeelding van anderen.’

‘In dat geval,’ zijn stotter werd weer erger, ‘w..was het geen w..onder dat ze b..b..esloten je als een van de e..e..eersten te vermoorden.’

‘Hoezo?’

‘Omdat je blijkbaar, als figurante, niet natuurlijk overkwam en

vast en zeker de verkeerde blikken op de camera hebt geworpen. Maar hoe ben je hier eigenlijk terechtgekomen? Wat doe je in het dag..elijkse leven? Kom je uit Jeruzalem?’

Hoewel de vragen in alle vriendelijkheid gesteld werden, had ze geen haast ze te beantwoorden en zei na een lange stilte: ‘Waarom stelt u zichzelf niet eerst voor?’

‘Met alle plezier.’ De man stelde zich voor: ‘Ik ben al zo’n oude figurant dat men de neiging heeft me niet meer te gebruiken, omdat ze bang zijn dat het publiek me herkent uit eerdere films. Jarenlang ben ik o..o..officier van politie geweest, maar toen mijn stotter – die is je vast al opgevallen – erger werd, ben ik met vervroegd pensioen gegaan en nu kan ik mijn brood verdienen met wat ik graag doe. Maar wees gerust, vandaag wacht ons geen geschiet of doden. Vandaag zitten we rustig als juryleden naar een rechtszaak te luisteren, totdat een van ons het vonnis uitspreekt.’

‘Jury?’ zei de rechter op de stoel voor hen die hun gesprek had gehoord, verbaasd. ‘Weet je het zeker, Elazar? Wij hebben immers geen jury’s.’

‘Dat klopt, maar misschien heeft deze scène te maken met een andere realiteit, er worden tegenwoordig in Israël immers ook b..buitenlandse films opgenomen. En trouwens, soms heb je van die droomachtige scènes, zoals bij Bergman of Fellini, en waarom zou er geen jury in kunnen zitten?’

Het busje begon harder te rijden op de afdaling uit Jeruzalem maar bereikte al snel Al-Qastel, waar het van de snelweg afsloeg richting de bossen rondom de stad. Daar stonden bij de bushalte een tiental mannen en vrouwen van verschillende leeftijd te wachten.

‘Kijk,’ zei Elazar, ‘tel maar. Met ons erbij zijn het twaalf juryleden en een reserve, voor het geval een van ons moe wordt of geen zin heeft. Maar waarom a..aarzel jij te vertellen hoe je bij ons terecht bent gekomen? Is dat een geheim, of is het alleen maar ingewikkeld?’

‘Geen geheim,’ glimlachte de harpiste vriendelijk, ‘alleen maar een beetje ingewikkeld...’